

การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
EDUCATIONAL MANAGEMENT BASED ON
THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

ธนัช มหาสินทรัพย์¹ สิริพันธ์นิชา ปัญจจริยกุล² ขวลิต ขอดศิริ³ และทักษ์ณีย์ อารมย์เกลี้ยง⁴

Tanat Mahasinsap¹ Sirinnicha Phanchaariyakun² Chawalit Kodsiri³

and Thatsane Aromkhlaing⁴

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Faculty of Education, Ching Mai Rajabhat University

E-mail: tanat_mah@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ทางด้านการจัดการศึกษาในทุกระดับ โดยการน้อมนำแนวคิด ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดยาวนาน ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สำหรับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บทความนี้นำเสนอ 1) แนวทางดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง องค์ความรู้นี้จะช่วยให้ผู้บริหารการศึกษาได้จัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหลักการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับปวงชนชาวไทยทุกคนให้มีความพออยู่พอกิน ไม่อดอยาก มีปัจจัยสี่ดำรงชีวิตอย่างพอเพียงไม่ขาดแคลนและมีชีวิตที่เป็นสุขพอสมควรแก่สภาพ

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา , ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง , การบริหารสถานศึกษา

*Received July 27, 2025; Revised August 9, 2025; Accepted October 10, 2025

Abstract

This academic article aims to present educational management based on the Philosophy of Sufficiency Economy, which serves as a learning management process applicable at all educational levels. The philosophy originates from the royal guidance of His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great, who continuously offered directions for the Thai people on how to live a balanced and sustainable life. His royal teachings, given long before the economic crisis, and reiterated during and after the crisis, emphasized resilience, moderation, and sustainable self-reliance amid social and economic changes. The article presents three key aspects 1) Guidelines for implementing educational management based on the Philosophy of Sufficiency Economy, 2) Indicators of successful school administration in accordance with this philosophy, and 3) Factors associated with the success of basic educational administration under the Sufficiency Economy approach. The Philosophy of Sufficiency Economy serves as essential knowledge for educational administrators, enabling them to manage education in line with Thailand's fundamental educational philosophy. It provides a practical framework for all Thai people to live with moderation and self-reliance, to have sufficient access to the four necessities of life, and to maintain a happy and sustainable way of living appropriate to their circumstances.

Keywords : Educational Management , Philosophy of Sufficiency Economy ,
Administration of Educational Institutions

บทนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” (Philosophy of Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัส ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ในอดีต ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้คนไทยได้รอดพ้นและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง สำหรับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายท่านกล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วัฒนธรรมที่ไม่มีความโลภแต่ประหยัด ให้โอกาสทุกคนอยู่ได้ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน อุดมการณ์ของเศรษฐกิจพอเพียงที่ต้องคำนึงถึงการพึ่งพาอาศัยกันพร้อม ๆ กับการรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติไปด้วย รวมถึงหมายถึงการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในทุกระดับและทุกด้านของสังคม และควรมีการนำเนื้อแท้ของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สติปัญญา และวิถีการดำเนินชีวิตของไทย เนื้อแท้ของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ คือ ความพอประมาณ ที่ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความมีเหตุผล ซึ่งทำให้ไม่ขาดสติ ไม่พุ่มพวย และรู้จักสามัคคีซึ่งเกิดจากความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อกัน อันเกิดผลในทางสร้างสรรค์ ต่อสังคม ความพอดี ความพอประมาณ มีทั้งหมด 5 ประการ คือ 1) มีความพอดีด้านจิตใจ 2) ตั้งปัญญาโดยเริ่มที่ตนเอง 3) มีความเมตตา 4) เอื้ออาทร และ 5) มีความเข้าใจ ความพอดีทางด้านสังคม คือสร้างความพอดีในทุกระดับของสังคม โดยเริ่มจากครอบครัวชุมชน และสังคม ความพอดีในทางด้านเศรษฐกิจ คือต้องอยู่อย่าง พอดี พอมี

พอกิน ไม่หุหุรา ฟุ่มเฟือย ความพอดีทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ คือใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรณรงค์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ (Kalong, C. 2017)

ปัญหาของการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันจากผลการศึกษาของ Pankum, W. (2000) และ Keawmun, N. (2017) คือ จากสถานการณ์ในช่วงวิกฤตการจัดการศึกษาในยุคโควิดที่คุณภาพการจัดการศึกษาลดลง อีกทั้งยังเกิดความเหลื่อมล้ำทางการจัดการศึกษา คุณภาพของการจัดการศึกษา อีกทั้งยังขาดความยั่งยืน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคปัจจุบัน ความพอเพียงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบต่าง ๆ

นอกจากนี้จากการศึกษาของ Panyatep, W. (2020) และ Pata, C. (2024) พบว่า ผู้บริหารการศึกษาหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับ ควรน้อมนำปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดยาวนาน ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ส่วนประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ เป็นหลักการที่เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการเกษตร และการเป็นอยู่อย่างพอเพียง เพื่อความพออยู่พอกิน ไม่อดอยาก มีปัจจัยสิ่งดำรงชีวิตอย่างพอเพียงไม่ขาดแคลน และมีชีวิตที่เป็นสุขพอสมควรแก่อัตภาพ และถูกถอดรหัสออกมาและนำมาใช้อยู่ใน Thailand 4.0 เป็น 2 แกนยุทธศาสตร์คือ สร้างความเข้มแข็งจากภายใน และการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ทั้งในระดับปัจเจกและระดับของประเทศ Thailand 4.0 การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีจุดประสงค์คือการพัฒนาที่สมดุล คือการสร้าง ความมั่งคั่งผ่านความสมดุล ความคิดแบบเก่าเป็นความคิดที่ตะวันตกคือ ยิ่งใหญ่ยิ่งดี ยิ่งมากยิ่งดี ยิ่งเร็วยิ่งดี และปรับมาเป็นการเชื่อมโยงระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ความเหลื่อมล้ำที่เป็นบทเรียนราคาแพงมาสู่การมีส่วนร่วมในด้านการศึกษา และคือระบบเศรษฐกิจที่ต้องใช้ปัญญาหรือการใช้ทุนมนุษย์และเทคโนโลยีเพื่อให้ไปสู่รายได้ที่สูงขึ้น ประยุกต์ใช้โดยเฉพาะ Thailand 4.0 ที่ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของการสร้างความสมดุลผ่านสามเศรษฐกิจที่ไหลเวียนเพื่อที่จะตอบโจทย์ความยั่งยืน เศรษฐกิจของการกระจายอย่างถ้วนทั่วไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อที่จะตอบโจทย์ความมั่นคงที่แท้จริง เพราะถ้าทุกคนมีความถ้วนทั่วกัน โอกาสที่สังคมไม่มั่นคงความขัดแย้งก็จะน้อยลง และเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อที่จะตอบโจทย์ความมั่งคั่ง เพราะฉะนั้น Thailand 4.0 จึงเริ่มด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

เนื้อหา

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) อภิปรายถึงการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) วิเคราะห์หลักการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับองค์ความรู้จากบทความนี้จะประโยชน์สำหรับผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ และองค์กรด้านการศึกษาในการออกแบบการจัดการศึกษา ปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา และเพิ่มประสิทธิภาพสถานศึกษาในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทยที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว

ศาสตร์พระราชากับหลักการปฏิบัติ

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดหลักการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว และสามารถปฏิบัติได้จริงทรงคิดค้นหาแนวทางพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด เกี่ยวกับหลักการทรงงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากการศึกษาของ Pinijparinya, P. (2023) และ Sanyot, T. (2017) มีดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ คือการที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่งจะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบทั้งจากข้อมูลเบื้องต้น และราษฎรในพื้นที่เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือให้ถูกต้องและรวดเร็ว 2) ระเบิดจากภายใน คือการที่ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคนโดยมีพระราชดำรัสว่า ต้องระเบิดจากข้างในก่อนแล้วค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่เอาความเจริญเข้าไปโดยไม่ให้ชุมชนได้ตั้งตัว 3) ทำตามลำดับขั้น โดยทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนก่อน คือด้านสาธารณสุขเพราะเมื่อร่างกายแข็งแรงก็จะทำงานด้านอื่นได้ 4) ภูมิสังคม คือการพัฒนาต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศ และสังคมวัฒนธรรมประเพณีที่มีความแตกต่างกัน 5) ประหยัดเรียบง่ายได้ประโยชน์สูงสุด คือความประหยัดของพระองค์เช่นหลอดยาสีฟันพระราชทานนั้นทรงใช้อย่างคุ้มค่าอย่างไร หลักการนี้ทรงใช้ในการแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัดในทุกเรื่อง 6) ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงธรรมชาติอย่างละเอียดลึกซึ้ง หากต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ 7) แก้ปัญหาที่จุดเล็ก คือทรงมองปัญหาในภาพรวมแต่การแก้ปัญหาก็จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ คือการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าที่คนทั่วไปมักจะมองข้าม 8) ไม่ติดตำรา คือลักษณะของการพัฒนาโครงการของพระองค์มีการอนุโลมกับสภาพแวดล้อม โดยทรงปรับให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย 9) ใช้ธรรมปราบอธรรม คือทรงนำความจริงในธรรมชาตินำมาใช้ เช่น การนำน้ำดีขับไล่ น้ำเสีย หรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดีตามจังหวะการขึ้นลงของธรรมชาติของน้ำ 10) ปลุกป่าในใจคน คือทรงปลุกจิตสำนึกในการรักษาในใจคนเสียก่อน 11) มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่เป็นหลัก คือข้าราชการต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างบริสุทธิ์ 12) การมีส่วนร่วม คือทรงนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารงานเพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาทุกครั้ง 13) ขาดทุนคือกำไร คือการเสียคือการให้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุข 14) บริการรวมที่จุดเดียว คือทรงเน้นเรื่องการสร้างความรักสามัคคีและการร่วมมือด้วยการลดช่องว่างของหน่วยงานหรือบริการเบ็ดเสร็จจุดเดียว 15) การพึ่งตนเอง คือทรงพัฒนาให้ประชาชนอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถพึ่งตนเองได้ 16) พออยู่พอกิน ทรงให้พสกนิกรประสบความสุขสมบูรณ์ในชีวิตเริ่มจากการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมประชาชนทุกหมู่เหล่าในทุกภูมิภาคของประเทศไทยแล้วทรงจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา 17) องค์กรรวม ทรงคิดอย่างองค์กรรวม หรือมองอย่างครบวงจรให้กับปวงชนชาวไทยเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต 18) การให้หยุดการเกิดโดมิโน คือทรงใช้หลักสังฆทานคือการให้โดยไม่เลือก โดยเฉพาะเพื่อนมนุษย์ที่ประสบทุกข์ยากก็จะมีโครงการเข้าไปช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน 19) ทำงานอย่างมีความสุข คือการทรงงานอย่างมีความสุข 20) ความเพียร คือการใช้ตัวอย่างจากพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก ที่ใช้เวลาค่อนข้างนานในการประดิษฐ์ถ้อยคำให้เข้าใจง่ายกับสภาพสังคมปัจจุบัน โดยคนไทยหากนำมาปรับใช้ตามรอยพระมหาชนก 21) รู้รักสามัคคี คือการทำให้สิ่งใดต้องรู้เรื่องที่จะทำ รักคือความรักที่จะเข้าไปทำ และสามัคคีคือการทำงานคนเดียวไม่ได้ต้องพึ่งพาร่วมมือกันจึงจะสำเร็จ

จากการศึกษาของ Thaweesat, T. (2015) Singsamran, P. (2017) และ Suwanich, C. (2015) ศาสตร์พระราชามีความหมายถึง ความรู้ (Knowledge) ที่เกิดจากปัญหา (Wisdom) ด้วยการศึกษาค้นคว้าทดลองจนเกิดเป็นองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จนกระทั่งเป็นโครงการตามพระราชดำริถึงสี่พันกว่าโครงการ ครอบคลุมปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญต่อชีวิต ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ

ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเกษตร ด้านคมนาคมและการสื่อสาร ด้านสาธารณสุข ด้านสังคมและการศึกษา เป็นต้น องค์ความรู้ทั้งหมดคือแนวทางการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นศาสตร์พระราชาก็เกิดจากแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) และการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติต่อไปในอนาคต ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้ 1) กรอบแนวคิด ปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา 2) คุณลักษณะ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุกระดับ 3) คำนิยาม องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป ความมีเหตุผล การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงที่ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ 4) เงื่อนไข คือ การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง คือ เงื่อนไขความรู้วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เงื่อนไขคุณธรรม ความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน และมีความเพียร และ 5) แนวทางปฏิบัติ คือ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สำหรับประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากแนวคิดของ Suwanich. C. (2015) โดยได้กล่าวไว้ว่าจากคำบรรยายของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ที่ได้สรุปไว้ว่าประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติของปวงชนชาวไทยให้มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และมีชีวิตที่เป็นสุขตามอัตภาพ ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ประชาชนมีชีวิตพออยู่พอกินได้รับความสุขตามควรแก่อัตภาพ ประชาชนไม่ขาดแคลนน้ำสำหรับการเพาะปลูกโดยไม่เดือดร้อน ปีไหนน้ำดีสามารถเพาะปลูกได้มากขึ้นทำให้มีรายได้เพิ่ม ยามปกติไม่มีภัยพิบัติสามารถรวยขึ้นได้เหมือนกัน และหากเกิดอุทกภัยขึ้นตัวได้ไม่ยาก ไม่ต้องพึ่งราชการทำให้เกิดความเข้มแข็งและภาคภูมิใจในตนเอง

นอกจากนี้แล้วประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาของ Thaweessat, T. (2015) ตามหลักคิดของ Thailand 4.0 ได้แก่ การใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาที่สมดุลมิติด้านเศรษฐกิจ คือเรื่องของความเป็นอยู่ดีมีสุขทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมคือการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมและด้านศักดิ์ศรีและภูมิปัญญาของมนุษย์ไปพร้อมกัน การสอนให้รู้จักการพึ่งตนเองในระดับหนึ่งเป็นบันไดขั้นแรกของประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาสากลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในบริบทของตนเอง องค์กรหรือประเทศ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกถอดรหัสออกมาและนำมาใช้อยู่ใน Thailand 4.0 คือ การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน และการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ทั้งในระดับปัจเจกและระดับของประเทศ และ Thailand 4.0 น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีจุดประสงค์คือการพัฒนาที่สมดุลหรือ Thriving in Balance คือการสร้าง ความมั่งคั่งผ่านความสมดุล ความคิดแบบเก่าเป็นความคิดที่ตะวันตกคือ ยิ่งใหญ่ยิ่งดี ยิ่งมากยิ่งดี ยิ่งเร็วยิ่งดี และปรับมาเป็น Green Growth Engine คือการเชื่อมโยงระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ Inclusive Growth Engine คือความเหลื่อมล้ำที่เป็นบทรื่นราคาแพงมาสู่การมีส่วนร่วมในการศึกษา และ Productive Growth Engine คือระบบเศรษฐกิจที่ต้องใช้ปัญญาหรือการใช้ทุนมนุษย์และเทคโนโลยีเพื่อให้ไปสู่รายได้ที่สูงขึ้น

การประยุกต์การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นับตั้งแต่ในหลวงรัชกาลที่ 9 พระราชทานแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของปวงชนชาวไทย เพื่อฝ่าทางตันของโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะวงการศึกษาด้วยการประยุกต์การบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำเอาแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาในทุกระดับ ทำให้สถานศึกษาหลายแห่งเกิดการพัฒนาและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติด้วยความสำเร็จเป็นจำนวนมาก สามารถพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง ทั้งนี้ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยปัจจุบันมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติที่มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งในมาตรา 6 ได้ระบุไว้ว่าต้องจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ยึดทางสายกลางอันประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการมีผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของสังคมในยุคปัจจุบัน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามกฎหมาย นโยบายและสอดคล้องกับหลักการของการจัดการศึกษา จึงดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้ (Pata, C. 2024)

1. เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมความเป็นไทย
2. จุดหมายคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติศาสนา ศักดิ์สิทธิ์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ
4. มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บรรจุในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ มาตรฐานช่วงชั้นที่ 1-2 เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ และมาตรฐานช่วงชั้นที่ 3.4 และเข้าใจระบบและวิธีการของสหกรณ์สำหรับหลักสูตรแกนกลาง เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

แนวทางดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินการตามแนวทางดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของการศึกษาและสถานศึกษา ตามความคิดของ Pata, C. (2024) มีดังนี้ 1) การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้ 2) การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้นั้นการมีส่วนร่วมการช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี บนฐานของความมีเหตุผล พอประมาณกับศักยภาพและสถานภาพและไม่ประมาท 3) การจัดการเรียนรู้ ครูสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้แก่ (1) สอดแทรกหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้โดยจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ และ (2) ประยุกต์

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา หน่วยงาน ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ ได้แก่ (1) มุ่งเน้นพัฒนาครูอันดับแรก เพราะครูคือผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ตัวผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อครูมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดีแล้วก็จะสามารถถ่ายทอดความรู้นั้นสู่ตัวผู้เรียนได้ (2) วางเป้าหมายให้เด็กรู้จักความพอเพียง โดยการทำให้เด็กรู้จักและให้ความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะให้มีความรู้ความสามารถและนำไปใช้กับชีวิตได้ และ (3) วางแนวทางในการขับเคลื่อน โดยหน่วยงาน ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมกันวางแนวทางในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะที่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม

ตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ จากการศึกษาของ Panyatep, W. (2020) มีดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) นโยบาย ตัวชี้วัด ได้แก่ มีนโยบายน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษาและบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี ดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานประจำปี ติดตามผลการดำเนินงาน นำผลการติดตามมาพัฒนา 2) วิชาการ ตัวชี้วัด ได้แก่ มีแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการตามแผนที่ส่งเสริมกิจกรรมที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ติดตามดำเนินการตามแผนที่ส่งเสริมกิจกรรมที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำผลการติดตามไปพัฒนาการดำเนินการตามแผนที่ส่งเสริมกิจกรรมที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) งบประมาณ ตัวชี้วัด ได้แก่ มีการวางแผนงบประมาณที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการตามแผนงบประมาณที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ติดตามผลตามแผนงบประมาณที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำผลการดำเนินการมาปรับปรุงตามแผนงบประมาณที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) บริหารทั่วไป ตัวชี้วัด ได้แก่ บริหารอาคารสถานที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ด้านหลักสูตรและการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวชี้วัด ได้แก่ มีหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกระดับชั้น มีการนิเทศติดตามประเมินผล มีการศึกษาวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ตัวชี้วัด ได้แก่ มีแผนการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพของแผนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมแบบบูรณาการในกลุ่มสาระต่าง ๆ และ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการบูรณาการแผนการเรียนรู้ 3) สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวชี้วัด ได้แก่ จัดทำ ผลิต ใช้ และเผยแพร่สื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำ พัฒนา และเผยแพร่สื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวชี้วัด ได้แก่ จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง ใช้วิธีการวัดและประเมินผลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ จัดแสดง เผยแพร่ ประมวล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามความคิดเห็นของ Pankum, W. (2000) สำหรับในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาและได้กล่าวไว้ และได้ทำการศึกษายปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบจากผลการวิจัย พบว่า บุคลากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะผู้บริหารเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนา มีประสบการณ์ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้เป็นอย่างดี จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนต้นแบบประสบความสำเร็จเพราะมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียนก่อนทำงาน สรุปว่า ปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบเกิดจากผู้บริหารมีลักษณะผู้นำ มีประสบการณ์ บุคลากรภายในโรงเรียนให้ความร่วมมือมีการให้กำลังใจกันเสมอเป็นแรงเสริมให้ทุกคนทุ่มเทในการทำงานปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นส่วนสำคัญที่วางรากฐานให้โรงเรียนต้นแบบเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป ดังนั้นการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา แนวคิดเชิงปฏิบัติในการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความพอเพียงที่ยั่งยืนไว้ว่า การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาที่มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพการศึกษาควบคู่ความพอเพียง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ การเริ่มต้นขับเคลื่อนที่สำคัญของโรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. การสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดจุดเน้นและรวมพลังความร่วมมือทั้งที่มีอยู่แล้วในโรงเรียนและสิ่งที่โรงเรียนจะต้องแสวงหาเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามกรอบแนวคิดของความพอเพียงสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบ ในการเริ่มต้นที่สำคัญนี้จำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องมีความชัดเจนและยืดหยุ่นเพราะเป็นการบูรณาการ หลักปรัชญา ซึ่งเป็นแนวคิดสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับภารกิจการจัดการศึกษา หากผู้บริหาร ขาดความรู้ความเข้าใจย่อมทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติและอาจส่งผลให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินการไม่บรรลุ รวมถึงชุมชนและผู้เกี่ยวข้องก็อาจไม่เข้าใจตามไปด้วย ทั้งนี้ เพราะความสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วอยู่ที่ผู้นำที่ต้องมีหลักคิดและหลักการทำงานที่พอเพียงก่อน นั่นคือการพัฒนาโรงเรียนให้ดำเนินไปในทางสายกลางหรือความพอเพียง

2. การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดโดยการสานต่อข้อมูล หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีระบบ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ในโรงเรียนโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดของครูและบุคลากร ของโรงเรียนก่อน โดยประยุกต์ใช้หลักการทำงานทรวงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ระเบิดจากข้างใน : โรงเรียนสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ แก่บุคลากร ซึ่งเป็นผู้ที่พัฒนาคน คือผู้เรียน จึงต้องสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคลากรให้มีสภาพความพร้อมก่อนเพื่อที่จะได้พัฒนาถ่ายทอดสู่ผู้เรียนและสังคมต่อไป การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ จึงเป็นเสมือนการจุดประกายความคิดเพื่อให้ครูและบุคลากรได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ โดยปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตามภารกิจ หน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบสู่เงื่อนไขความสำเร็จ คือ คุณภาพคู่ความพอเพียง ขั้นตอนที่สาม การ

วางแผนขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติเมื่อโรงเรียนดำเนินการมาถึงขั้นตอนนี้แล้ว สิ่งที่ค้นพบ คือ ครูและบุคลากรของโรงเรียนทุกคนมีความยินดี และพร้อมใจแล้ว ที่จะพูดภาษาเดียวกัน คือ “การทำงานที่มุ่งสู่คุณภาพคู่ความพอเพียง” การดำเนินงานในขั้นตอนนี้โรงเรียนเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนักสู่ความสำเร็จ โดยการใช้กระบวนการมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของครูและผู้เกี่ยวข้อง ด้วยการชื่นชมผลการปฏิบัติงาน (Appreciation) สู่ความสำเร็จ เป็นผลงานที่เกิดจากทุกคนร่วมคิด ร่วมพัฒนาพร้อมกันนำเสนอเพื่อสร้างความตระหนักให้ทุกคนทราบถึงสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในด้านคุณภาพ ผู้เรียนที่ยังไม่เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านผู้บริหาร : ตีมีคุณภาพและมีความพอเพียง จากนั้นนำมาสู่การปฏิบัติโดยกำหนดเป็นกรอบนโยบายและแผนปฏิบัติการต่อไป เมื่อการดำเนินการในสามขั้นตอนแรกสำเร็จ จะทำให้ครูและบุคลากรของโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมองเห็นภาพแห่งความสำเร็จในอนาคตตรงกัน การปฏิบัติงานที่สำคัญของโรงเรียนจึงเป็นบทบาทสำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็ง ความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับครูและบุคลากรของโรงเรียนทุกคนผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเชื่อมโยงสานต่อนโยบายและกลยุทธ์คุณภาพคู่ความพอเพียงสู่การปฏิบัติ การดำเนินการ ในขั้นตอนนี้ต่อไปจึงเป็นการดำเนินการที่ผู้บริหารจะต้องเน้นการบริหารอยู่ที่พื้นฐานของระบบคุณภาพคู่ความพอเพียง ดังนั้นหากผู้บริหารสามารถบริหารจัดการให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าวได้เท่ากับผู้บริหารได้ใช้หลักการบริหารคุณภาพคู่ความพอเพียง ซึ่งนั่นหมายถึงความพยายามในการสร้างสรรค์คุณภาพการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานแห่งความพอเพียงที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน คือ โรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพภายในที่ควบคู่ไปกับระบบประกันคุณภาพความพอเพียง

อุปสรรคของการนำนโยบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

จากผลของการศึกษาผู้เขียนโดยการสังเคราะห์งานวิจัยหลายเรื่อง พบว่า อุปสรรคของการนำนโยบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาขาดการบรรจุกิจกรรมการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรของสถานศึกษา และสอดแทรกหลักสูตรของอาชีพและประเมินในแต่ละท้องถิ่น นำสู่การปฏิบัติ สู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคณะครูต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการทุกกลุ่มสาระ มีแผนการจัดการเรียนรู้ประจําฐาน มีการถอดบทเรียนประจําฐานการเรียนรู้
2. ผู้บริหาร คณะครูไม่มีการบรรจุโครงการที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรของสถานศึกษา มีโครงการ กิจกรรมรองรับที่มีความต่อเนื่องในการดำเนินงาน บูรณาการและส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น สร้างจุดขายในท้องถิ่นของตนเอง(Soft Power) มีความเป็นอัตลักษณ์ให้เป็นเชิงประจักษ์ ชัดเจน สร้างเครือข่ายด้านการเรียนรู้ เช่น นวัตกรรมในท้องถิ่น ปรากฏในด้านต่างๆ มาให้ความรู้
3. กิจกรรมต้องไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ที่จะนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน งานต้องไม่กระจาย มีการบูรณาการทุกภาคส่วน การสานต่องานเป็นสิ่งสำคัญต้องมีความต่อเนื่องจึงจะเกิดเหมาะสม ความมีประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศร.)
4. นักเรียนแกนนำและครูแกนนำขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน รู้และเข้าใจ แนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่บุคคลดังกล่าวรู้แล้วจะส่งผลอย่างไร
5. สถานศึกษาต้องพัฒนาความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เนื่องจากโรงเรียนมีเครือข่ายและความร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดีเพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

การวิเคราะห์กรณีศึกษาสถานศึกษาที่ให้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา

โรงเรียนราชวินิตมัธยม ถือกำเนิดขึ้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ตั้งอยู่ที่ 181 ถนนพิษณุโลก แขวงสวนจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เปิดให้บริการตั้งแต่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนมีผลงานดีเด่นด้านการเป็นโรงเรียนในโครงการโรงเรียนผู้นำการปฏิรูป การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างสุขภาวะและจริยธรรม ในโรงเรียน และได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนสีขาว สภาพการดำเนินงานของโรงเรียน ปรัชญา วิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์ของโรงเรียน ปรัชญา ศึกษาดี มีวินัย ใฝ่กิจกรรม การส่งเสริมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนราชวินิต มัธยม หลักสูตรเป็นแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีข้อกำหนดของการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพในทุกด้านการขับเคลื่อน น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระราชทานสู่การปฏิบัติในโรงเรียน มีความตระหนักและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ โรงเรียนได้น้อมรับเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรทั่วไปมาปฏิบัติ บริหารจัดการ ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติของสถานศึกษาต่างๆ ชุมชน หรือผู้ประกอบการ

จากการวิเคราะห์การจัดการศึกษาของสถานศึกษาแห่งนี้สะท้อนให้เห็นความสำเร็จในการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาค้นคว้าของ Panyatep, W. (2020) ดังนี้ 1) นักเรียนมีความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง 2) นักเรียนมีนิสัย การปฏิบัติงานตามแนวทางและหลักการเศรษฐกิจพอเพียง 3) ครูสามารถจัดการความรู้คุณภาพการคิดของนักเรียนบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ เผยแพร่ความรู้แนวทาง ปฏิบัติแก่โรงเรียนต่าง ๆ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนัก ในการปฏิบัติตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้ร่วมมือกับสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ก้าวทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืน

สรุปองค์ความรู้

บทความนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดการศึกษาเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังเช่นโรงเรียนราชวินิต มัธยม เป็นโรงเรียนหนึ่งที่ทดลองนำร่องนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ได้ดำเนินการ โดยเริ่มต้นจากการสอดแทรก การใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิดและนำไปปฏิบัติ ครูจัดสถานการณ์ให้ และใช้ในชีวิตประจำวันในขณะจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมเสริม โรงเรียนได้ขับเคลื่อนกระตุ้นให้ครูมีจิตสำนึกและเข้าใจเห็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนในปัจจุบันได้มีการพัฒนาหลักสูตรด้วยการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในการบริหารจัดการการศึกษาในทุกภาคส่วนทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาของไทยได้มีการพัฒนาทั้งในส่วนของคุณภาพและบุคลากรทางการศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลของการศึกษาและการสังเคราะห์งานวิจัยหลายเรื่อง ผู้เขียนมีแนวทางที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนของสถานศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

1. การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนในโรงเรียน ผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีการประชุมเพื่อกำหนดแนวทางร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจรวมถึงวัตถุประสงค์ให้มีความชัดเจน ไปในทิศทางเดียวกัน
2. การจะทำให้เกิดความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องมีการบรรจุในแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี ในโครงสร้าง ในหลักสูตรของสถานศึกษา จึงจะเกิดความต่อเนื่องของกิจกรรมกรณีที่ต้องมีการรับช่วงต่อการดำเนินงาน
3. การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาให้มีการสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการส่งเสริมอาชีพให้กับผู้เรียน บรรจุในแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการลงสู่โครงการและกิจกรรมย่อย
4. ผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษา ประชุมวางแผนร่วมกันเพื่อสร้างความตระหนักความเข้าใจ การรับรู้ถึงทิศทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน โดยทุกคนได้แสดงความคิดเห็นมีการระดมความคิดเห็นร่วมกัน
5. ผู้บริหาร คณะครูควรบรรจุกิจกรรมการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรของสถานศึกษา และสอดแทรกหลักสูตรของอาชีพและประเมินในแต่ละท้องถิ่น นำสู่การปฏิบัติ สู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คณะครูได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการทุกกลุ่มสาระ มีแผนการจัดการเรียนรู้ประจำวัน มีการถอดบทเรียนประจำวันการเรียนรู้

References

- Kalong, C. (2017). *School management and guidelines for development based on the philosophy of sufficiency economy of schools under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2* (Master's thesis, Mahasarakham Rajabhat University).
- Keawmun, N. (2017). *School administrators' ethics and personnel management as perceived by school administrators and teachers in schools under municipalities in Saraburi Province* (Master's thesis, Thepsatri Rajabhat University).
- Pankum, W. (2000). *School development strategic planning for the learning center applying the concept of the philosophy of sufficiency economy at Rajaprajanugroh 13 School, Uttaradit Province* (Master's thesis, Chiang Mai University).
- Panyatep, W. (2020). *The development of cooperative learning activities using the Student Team-Assisted Divisions (STAD) technique and mind map on the topic "Technique of the sufficiency economy and cooperatives" for Mathayomsuksa 5 students* (Master's thesis, Mahasarakham Rajabhat University).
- Pata, C. (2024). *Guidelines for upgrading the management of sufficiency schools according to the sustainable sufficiency economy philosophy of Doi Tao Wittayakhom School* (Master's thesis, Chiang Mai University).

- Pinijparinya, P. (2023). *Moral organization assessment as a measure to improve governance in the public sector: A case study of the Budget Bureau* (Master's thesis, Chulalongkorn University).
- Sanyot, T. (2017). *A model of school administration based on the principles of the sufficiency economy for small-sized secondary schools in Northeast Thailand* (Doctoral dissertation, Sakon Nakhon Rajabhat University).
- Singsamran, P. (2017). *Sufficiency economy behavior of graduate diploma in teaching profession students of North Bangkok University* (Research report, Office of Research Affairs, North Bangkok University).
- Suwanich, C. (2015). *The development of a provincial learning resources center model for lifelong learning on the philosophy of sufficiency economy* (Research report, Office of Research Affairs, Chandrakasem Rajabhat University).
- Thaweesat, T. (2015). *An application of the sufficiency economy philosophy in the life conduct of students at the Royal Police Cadet Academy* (Master's thesis, Phranakhon Rajabhat University).